

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI

SOSYAL-BİLİŞSEL(DOLAYLI)ÖĞRENME (BANDURA)

Bandura'ya göre bireyin davranışları sadece pekiştirme yoluyla biçimlendirilerek ya da zincirleme yoluyla değil bilişsel, davranışsal ve çevre faktörlerinin karşılıklı etkileşimiyle oluşur. Davranışların büyük bir kısmı diğer insanlarla ilişki içerisinde kazanılan öğrenme yaşantılarıyla yani ilgili davranışı gösteren birini **model** olarak öğrenir. Buna **taklit** ya da **gözlem yoluyla** öğrenme denir. Sosyal öğrenmede temel unsur bireyin başkalarını gözleyerek öğrenmesidir. Öğrenmenin etkililiği bireyin gözlediği modelin davranışlarını taklit etmesi ve almış olduğu pekiştireç ya da cezaya bağlıdır.

Bandura'ya göre **birey, çevre ve davranış** üçgeni öğrenmenin oluşumunun temelidir ve bu üç temel birbirlerini sürekli olarak etkiler. Birey çevreyi gözlerken davranışın nasıl yapıldığına dikkat eder, bunu zihinsel şemalarına yerleştirir(kodlar) sonra davranışı yerine getirir(yapma) ve en sonunda davranış istenilen sonucu getirmişse pekiştirilir ve güdülenme olur.

Bandura'ya göre gözlemci modelden aşağıdaki özellikleri öğrenir.

- ✓ Yeni bilişsel beceriler(problem çözme,karar verme)
- ✓ Yeni psiko-motor beceriler(yazı yazma,basket oynama)
- ✓ Önceden öğrenilmiş kuralların güçlenip, zayıflaması (sınıfta konuşmak doğru değildir şeklinde bilgisi varsa ve sınıftaki diğer öğrenciler konuşuyorsa öğrenci de konuşur)
- ✓ Yeni değerler, inançlar, düşünme biçimleri
- ✓ Çevrenin ve eşyaların kullanım şeklini
- ✓ Duygularını açıklama biçimi
- ✓ Model gözlenerek sosyal güç ve motivasyon sağlanabilir.

Sosyal öğrenme süreci dört temel aşamada gerçekleşir:

1. Dikkat
2. Hatırlama(zihinde tutma, zihinsel süreçler)
3. Uygulama(davranışı yerine getirme) ve
4. Güdüleme olmak üzere başlıca dört aşamadan oluşur. (bu sürecin sonunda bireylerde **özyeterlik** ve **özdüzenleme** gelişir)

SOSYAL ÖĞRENME SÜRECİNİN AŞAMALARI

1	2	3	4	
DİKKAT	HATIRLAMA	UYGULAMA	GÜDÜLEME VE PEKİŞTİRME	ÖZYETERLİK-ÖZDÜZENLEME
<ul style="list-style-type: none"> -Statüsü ve çekiciliği yüksek modeller gözlenir ve dikkat edilir. -Bireyin ilgi, amaç ve tercihleri model almada önemlidir.	<ul style="list-style-type: none"> -Davranış zihinde tutulur. Zihinsel şema kurulur. -Seçtiği modelin ya da gözlediği bireyin davranışlarını tekrar edebilmek için hatırd tutar. -Zihinde tutma kapasitesi sembolleştirme ile ilgilidir. -Gözlenen bilgi ve davranış sembolleştirilerek kodlanır ve bellekte saklanır.	<ul style="list-style-type: none"> -Gözlenen ve zihinde tutulan davranışlar yerine getirilir. -Davranış benzeyinceye kadar tekrar edilir.	<ul style="list-style-type: none"> -Güdülenme öğrenilenleri performansa dönüştüren bir süreçtir. Dolaylı pekiştirme ve dolaylı ceza davranışın devamında belirleyicidir. -Pekiştirilen davranışlar güçlenir ve cezalandırılan davranışlar söner. -Taklit edilen ve yapılan davranışlar pekiştirilmeli ve teşvik edilmelidir. Diğer türlü davranışın tekrar edilme olasılığı ortadan kalkar.	<ul style="list-style-type: none"> -Özyeterlik bireyin karşılaşılabileceği problem durumu ve ne derece çözebileceğine ilişkin kendisine olan inancı ve yargısıdır. -Özdüzenleme bireyin kendi davranışlarını etkilemesi, kontrol etmesi ve yönlendirmesidir. -Bireyin ulaşabilecekleri ve yapabilecekleri performans standartları geliştirmeleri gereklidir. Eğer ulaşamayacağı performans standardı geliştirirse mutsuz olur, kaygı ve korku yaşar.

Sosyal öğrenme kuramına göre bireyin bir davranışı model alarak öğrenilmesinde etkili bazı etkenler vardır. Bunlar:

- ✓ Bireyin davranışı öğrenmeye **güdülenme düzeyi**
- ✓ Bireyin yaşantılarının ortaya çıkardığı **izlenimler**
- ✓ Bireyin **bilişsel şemaları**
- ✓ Davranışın sonucunda **pekiştireç** ya da **ceza** alma
- ✓ Bireyin **duygusal durumu**
- ✓ Davranışı model alınan bireyin **sosyal statüsü** ve **saygınlığı**

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Karşılıklı Belirleyicilik:

Organizmanın davranışı çevreyi, çevre de davranışı değiştirebilir. Çevre bireysel özellikleri, bireysel özellikler de çevreyi etkileyebilir. Saldırganlığın uygun görüldüğü bir çevrede birey saldırgan davranışlar seçebilir.

Öngörü Kapasitesi:

Bireyin ileriye (geleceklerini) düşünebilmeleri ve buna yönelik olarak planları yapabilme ve çaba gösterme kapasiteleridir.

Dolaylı Öğrenme Kapasitesi:

Bireyin yalnızca kendi yaptıklarını öğrenmesi yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çevreyi gözleyerek modelin davranış ve deneyimlerinden bir çok şeyi öğrenebilir.

Sembolleştirme Kapasitesi:

Bireyler düşünerek ve dili kullanarak, her şeyi zihinlerinde tasarlayabilirler. Bireyler dış çevre ile bilişsel temsilcileriyle etkileşim kurarak, sembolik olarak düşünür.

SOSYAL ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

SOSYAL ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER		
GÖZLEMCİNİN ÖZELLİKLERİ	MODELİN ÖZELLİKLERİ	DAVRANIŞIN ÖZELLİKLERİ
<ul style="list-style-type: none"> - Sembolleştirme kapasitesi - Gözlemcinin ihtiyacı ve beklentisi - Gözlemcinin yetenekleri - Bilişsel ve fiziksel yapısına uygun olma - Öngörü kapasitesi - Öz düzenleme ve öz yargılama kapasitesi - Dolaylı öğrenme kapasitesi	<ul style="list-style-type: none"> - Gözlem yapan bireye olan benzerlik - Kişilik özellikleri - Yüksek statü ve güçlü kişilik - Modelin saygınlığı - Modelin yeteneği - Cinsiyet, yaş, tutum	<ul style="list-style-type: none"> - Ödüle götüren cezadan kurtaran davranış - İşe yarar olma - Anlamlı olma - Güdüleyici olma - Amaca ulaşılır olma - Gereksinimleri karşılayabilir olma

Model Almanının Fonksiyonları

1. Tepki Kolaylaştırma
2. Çekinme/Çekinmeme
3. Gözlemle Öğrenme
4. Bilişsel Modelleme

Statünün sosyal öğrenme üzerindeki etkileri:

- ✓ Model, gözleyen kişiden daha yüksek bir statüye sahipse, modelin davranışları en üst düzeyde taklit edilir.
- ✓ Model, gözleyen kişiden daha düşük bir statüye sahipse, modelin davranışları taklit edilmez.
- ✓ Model ile gözleyen kişinin statüleri eşit ise bu kez gözlenen davranışın sonucu belirleyicidir.

SOSYAL ÖĞRENME KURAMININ TEMEL KAVRAMLARI

Dolaylı Pekiştirme: Bireyin seçmiş olduğu modelin yapmış olduğu davranışların ödüllendirilmesi o davranışın taklit edilmesini güçlendirir ve devam ettirir.

Örneğin; sınıfta öğretmenin istendik davranışı gösteren öğrencileri övmesi, diğer öğrencileri istendik davranışı yapmaları yönünde cesaretlendirir.

Dolaylı Duygusallık: Bir başka birinin yaşantısını gözleyerek dolaylı olarak korku, kaygı gibi duygular geliştirebilir. Örneğin; evde fare gördüğünde çığlık atarak koltuğun üzerine çıkan annesini gören çocuk, farenin korkulacak bir hayvan olduğu sonucuna ulaşarak fareden korkar.

Dolaylı Ceza: Modelin yapmış olduğu istenmedik davranış karşısında aldığı cezanın gözlemlenmesi bireyin o davranışı yapma eğilimini azaltır.

Örneğin; sınıfta yaptığı hatalı davranıştan dolayı tenefüse çıkmama cezasını gören arkadaşını gözlemleyen çocuk hatalı davranışı tekrar etmeme eğiliminde olur.

Özyeterlik: Kişinin kendi kapasitesinin farkında olmasıdır. Bireyin karşılaşılabileceği problem durumunu ne derece çözebileceğine ilişkin olarak kendisine olan inancı ve yargısıdır.

Öz düzenleme: Bireyin kendi davranışlarını gözleyerek yine kendi tarafından belirlenen ölçütleriyle karşılaştırarak yargıda bulunması ve davranışlarını ölçütlerine uygun hale getirmesine denir. Bireyin kendi davranışlarını etkilemesi, kontrol etmesi ve yönlendirmesidir.

Öz yargılama: Bireyler kendileri ile ilgileri, fikirleri ve yeterlilikleri hakkında yargıda bulunabilirler. Bu da davranışlarını ve öğrenmelerini etkiler.

GESTALT KURAMI